

Történelem és erőszak

Szerkesztette

Margittai Linda és Tomka Béla

A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület
2019. évi, szegedi konferenciájának tanulmánykötete

Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület
Szeged, 2021

Rendi társadalom – polgári társadalom 33.

Sorozatszerkesztő: Bódy Zsombor

A kötet a Nemzeti Kulturális Alap hozzájárulásával és az egyesület támogatóinak 1%-os adófelajánlásával jelent meg.

Borítókép:
Fortepan

A borítót tervezte:
Biró Ildikó

© Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület és a szerzők

Kiadja: a Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület

Szöveggondozás:
Horváthné Szélpál Mária

Nyomdai előkészítés:
Flagrans

Készült:
Innovariant Nyomdaipari Kft., Algyő

Felelős vezető:
Drágán György

ISSN 2060-2332
ISBN 978-963-89463-9-3

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ TANULMÁNY

Tomka Béla

Az erőszak és történetei 9

I. BŰNÖZÉS ÉS BŰNTETÉS

Géra Eleonóra

Hitvesi ölelésből hitvesölés: eldurvult házassági konfliktusok
Pest-Budán a 18. század első felében 45

Kovács Evelin

Bűnözés és büntetés a debreceni szabó céhben (1781–1806) 62

Bató Szilvia

„jozan észnek felfogo 's megfontoló tehetségében, pillanatnyira
megzavarva vitte véghez a borzasztó merénnyt”: egy gyermekgyilkosság
1844-ben és ami mögötte van 82

Héjja Julianna Erika

„Többször fenytett, s különösen garázdálkodó s vérengző természetükről
ismeretes egyének”: armalista nemesek mint bűnelkövetők Békés vármegyében
a 19. században 99

Nagy Zsófia Katalin

Tömeges mérgezések a 19–20. századi magyar bűnkrónikákban:
a hódmezővásárhelyi méregkeverők 115

II. KOLLEKTÍV CSELEKVÉS ÉS ERŐSZAK

Kiss Máté

Az erőszak problematikája kulturális antropológiai nézőpontból:
a rituális lázadás jelensége 135

Sipos András

Erőszak és törvényesség a 20. század elejének budapesti lakómozgalmaiban 152

Tartalomjegyzék

Kövér György

Sztrájk, kizárás, tüntetés, rendőráttak (1912. május 23–24.)

A „vérvörös csütörtök” értelmezési lehetőségei 171

Apor Péter

Kollektív erőszak és politikai nyelv: a Szegedi Kenderfonógyár, 1946 187

Szilágyi Márton

Az erőszak mint a beavatás rítusa: a szocialista Néphadsereg

és az egyetemi előfelvételik az 1980-as években 200

III. POLITIKAI KULTÚRA ÉS ERŐSZAK

Szolnoki Zoltán

Hallgatás vagy vérbosszú? A vendetta dilemmái

egy 14. századi krónikásnál 215

Paár Ádám

A politikai erőszak, a rasszizmus és a déli amerikai agrárpopulizmus

összefüggései (1865–1900) 226

Matolcsi Réka

Verbális erőszak és politikai kultúra: szóbeli királlysértési ügyek

1891 és 1914 között 241

Hudi József

„Felemelt fővel szoktam járni...”: Maller Dezső, a Tanácsköztársaság

propagandistája, a politikai megtorlás áldozata 260

Medgyesi Konstantin

„Karcsikám, csináljon már valamit, lőjünk...”: az erőszak

tudati elemei Grósz Károly életében 273

IV. ÁLLAMI ERŐSZAK ÉS INTÉZMÉNYEI

Tóth Árpád

A győri „vérengző eset”: egy hivatalos házfoglalás kapcsán támadt

erőszak és háttere a reformkori Győrben 293

Halmos Károly

Mégis, kinek az erőszaka? Fenyítő ügyek vagyombukottakkal

szemben az 1869. év csődügyei között 309

Tartalomjegyzék

Bodovics Éva
Az 1882. évi „kápolnai zendülés”: egy tragikus kimenetelű adóbehajtás
lehetséges okainak történeti vizsgálata 318

Bencsik Péter
Az erőszak és az államhatárok: elméleti megfontolások 338

Kalmár Melinda
Az ideológia mint erőszak 352

Völgyesi Orsolya
Egy beszerzés története 365

V. HÁBORÚS, POLGÁRHÁBORÚS ÉS PARAMILITÁRIS ERŐSZAK

Nagy-L. István
A császári-királyi hadsereg Magyarországon a 18. század utolsó évtizedében 381

Somogyi László
„...némelyeket a fegyver agyával tettelesen bántalmaztak...”: az erőszak formái
a váci civil internálótáborban az első világháború alatt 405

Turbucz Dávid
Horthy Miklós és a fehérterror: az erőszak szerepe Horthy Miklós
hatalomra jutásában 1919–1920-ban 417

Bartha Ákos
Álarcosbál életre-halálra: a KISKA alakulatok és az ellenállás 432

VI. NÉPIRTÁS ÉS TÁRSADALMI KONTEXTUS

Csapody Tamás
A cservenkai tömeggyilkosság elkövetői 449

Klacsman Borbála
„Lakásomból erőszakkal eltávolítottak”: a zsidók kifosztásának társadalmi
következményei, 1945–1948 476

Tartalomjegyzék

VII. AZ ERŐSZAK NARRATÍVÁI, REPREZENTÁCIÓI ÉS EMLÉKEZETE

Halmágyi Miklós

Életmentő szentek: fizikai erőszak és lelki erő 495

Novák Veronika

Tragikus történetek – az erőszak narratív reprezentációi
és változásai a 15–16. századi Franciaországban 512

Takács Zsuzsanna Mária

Világháborús emlékek – baranyai tanítók a második világháborúban 529

Székely Júlia – Vajda Júlia

Rejtőzködő (emlék)helyek Berlinben és Budapesten 547

Hajnal Géza

„Már a tavaszban is csak öldöklést látok”: börtönművészet az 1950-es években 564

Bodor Mária

A képes levelezőlapok és az erőszak: az erőszak megjelenítődése
a Zempléni Múzeum képeslevelezőlap-gyűjteményében 580

Müller Rolf

„A test nincs sehol”: egy erőszak-esemény rekonstrukciójának
lehetősége 595

Szerzőink 617

Abstracts 621

Table of contents 637

